

Posúdenie dizertačnej práce Mgr. Dity Malečkové

OBRAZ, INFORMACE, KOMPLEXITA

Studium vizuální informace s využitím funkce informační entropie se zaměřením na výtvarnou abstrakci

Filozofická fakulta, UK v Praze

Ústav informačních studií a knihovnictví

Predkladaná dizertácia sa svojou tematikou pohybuje predovšetkým v poli informačnej vedy a obrazovej analýzy, pričom využíva metódy vizuálnej analytiky na skúmanie umeleckých diel. Do zorného poľa pritom vstupujú aspekty digitalizácie obrazu, jeho recepcia a estetické kvality. Všetky tieto a viaceré ďalšie analytické východiská a postupy autorka dizertácie v prvej časti textu stručne približuje, aby sa potom zamerala na pojmy informácie, entropie a komplexity a na napokon na abstraktnú maľbu a skúmanie jej ukážky z diela Františka Kupku. Analýzami Kupkových obrazov chcela autorka overiť možnosti metódy využívajúcej funkciu informačnej entropie. Vo svojom posúdení sa zameriam na tie stránky a výsledky dizertácie, ktorými do spracúvania tejto problematiky vstupuje filozofia a estetika.

Vyjdem z konštatovania, že filozofické a estetické aspekty sú v práci prítomné a hoci netvorí jadro problematiky, autorka im venovala náležitú pozornosť. Treba oceniť, že tento záujem prejavila nielen uvádzaním niektorých filozofických a estetických teórií, koncepcií a pojmov, ale aj reflektovaním ich implicitnej prítomnosti v dielach predstaviteľov informačnej vedy a teoretikov

procesov odohrávajúcich sa v digitálnych sieťach. Filozofické reflexie si všimla aj v názoroch F. Kupku. K tomuto pozitívnemu hodnoteniu pripájam niekoľko otázok a pripomienok.

Prvá z týchto pripomienok sa týka estetických vlastností skúmaných diel. Vo všetkých uvádzaných príkladoch analýz sa vychádza z predpokladu, že zvolené diela majú estetické kvality, ktoré pri ich vnímaní odhaľuje „ľudský smysl pro krásu“ (Nešetřil). Zdá sa, že prvou zárukou estetických kvalít takýchto diel by mala byť už sama ich prítomnosť v galériách a dielach o výtvarnom umení. Je to však dostatočná záruka? Malo Van Goghovo dnes slávne dielo vlastnosti, ktorými analytici odvodzujú jeho schopnosť „vytvoriť silný vizuálny dojem“ aj vtedy, keď ešte slávne nebolo a skoro nikto mu nevenoval pozornosť? Čo dielu zabezpečuje, aby jeho vizuálne kvality boli recipované ako estetické a podľa toho bolo odlišené od remeselných výtvorov určených pre masové použitie? Otázka by sa dala sformulovať aj tak, či autorka predpokladá, že tento výber už urobila teória umenia a napokon aj trh s umením. V tom prípade však treba pripustiť, že nikde nejde o výber definitívny, čo napokon ukázali postoje verejnosti a odborníkov ku Kupkovým obrazom. Skrátka, medzi dielo a jeho vnímanie vstupujú viaceré ďalšie faktory, ktorých určaniu by bolo potrebné tiež venovať pozornosť.

V nadväznosti na to sa pýtam, ako rozumieť tvrdeniu, že „abstraktní umění představuje určitý hraniční fenomén; jde jak historicky, tak technicky o oblast, která je srozumitelná jak pro přirozené lidské vnímání, tak pro výpočetní technologie a digitální média“ (s. 103). V texte dizertácie sa viackrát objavuje upozornenie na koncepcie, ktoré vnímanie a videnie chápu ako konštrukciu obrazov. Tu sa odrazu objavuje odkaz na prirodzenosť: bolo toto prirodzené vnímanie rovnaké na začiatku minulého storočia ako dnes, keď geometrické obrazce vidíme na každom kroku a pozerajú sa na nás z monitorov počítačov? Nebola „nezrozumiteľnosť“ najčastejšou výčitkou, ktorú nezasvätení ľudia

adresovali abstraktnému umeniu? Nestáva sa abstraktné umenie „zrozumiteľným“ až po procese, ktorý pripomína osvojovanie si filmového strihu?

Po tretie: Pokus o určenie povahy abstrakcie (s. 48 a nasl.) je dosť tézovitý a vyžadoval by si spresnenie. Vzťahy medzi abstrakciou v jej kognitívnom chápaní a uplatňovaní na jednej strane, a abstraktným umením na strane druhej, sú oveľa zložitejšie, než to predstavuje text dizertácie. Zvlášť v súvislosti s niektorými matematickými postupmi, napr. v teórii grúp (na ktoré autorka upozorňuje), by sa žiadalo pojem abstrakcie prehĺbiť (pozri Jean Piaget).

Po štvrté: Autorka pri referovaní o Shannonovej teórii informácie uvádza jeho model komunikačného procesu (s. 67), ktorý sa neskôr stal základom viacerých štúdií procesov komunikácie. Niektoré z týchto štúdií však poukázali na obmedzenosť jeho modelu (neprítomnosť spätnej väzby, redukcia prostredia a i.) a pokúsili sa ho odstrániť novými modelmi. Jedným z nich je model orchestra, s ktorým prišli teoretici školy Novej komunikácie z Palo Alto a prijali ho aj niektoré ďalšie školy a smery. Nie je tento rozšírený model vhodnejší práve vtedy, keď je predmetom skúmania komunikácia obrazov na digitálnych sieťach?

Je azda zrejmé, že uvedené pripomienky nemajú charakter závažnejších výhrad a že sú to skôr podnety pre ďalšie rozvíjanie problematiky.

Pozitívne sa možno vyjadriť o štrukturovaní textu, citovaní a ďalších formálnych náležitostiach.

Predkladaná dizertácia podľa môjho presvedčenia spĺňa kritériá kladené na práce tohto typu. Navrhujem, aby bola prijatá k obhajobe a po jej úspešnom priebehu bol jej autorke udelený príslušný akademický titul.

Práci hodnotím jako „prospěla“.

Prof. PhDr. Miroslav Marcelli, CSc.